

DZIEJE

NAJNOWSZE

PL ISSN 0419-8824

INDEKS 355682

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK
POŚWIĘCONY
HISTORII
XX WIEKU

4-2012

<http://rcin.org.pl>

**POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII**

DZIEJE NAJNOWSZE

**Rocznik XLIV
2012
4**

WARSZAWA 2012

<http://rcin.org.pl>

„Dzieje Najnowsze”
Założone w 1969 r. przez Tadeusza Jędruszczyka,
Czesława Madajczyka i Witolda Stankiewicza

Wydanie publikacji dofinansowane przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
(Umowa nr 514/P–DUNdem/2012)

KOMITET REDAKCYJNY

Idesbald Goddeeris, Krzysztof Kawalec, Marek Kornat, Piotr Madajczyk,
Wojciech Materski, Jan Molenda, Władimir Niewieżyn, Andrzej Nowak, Wojciech Rojek,
Dušan Šeges, Andrzej Suchcitz, Ryszard Sudziński, Włodzimierz Suleja,
Małgorzata Willaume, Michihiro Yasui, Elżbieta Znamierowska–Rakk

REDAKCJA

Andrzej Chojnowski, Małgorzata Gmurczyk–Wrońska (sekretarz),
Marek K. Kamiński, Andrzej Koryn, Rafał Stobiecki, Jacek Tebinka,
Tadeusz Wolsza (redaktor naczelny)

TŁUMACZ

Aleksandra Rodzińska–Chojnowska

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00–272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 22 831–02–61

ISSN 0419–8824

© Instytut Historii PAN & Wydawnictwo DiG, 2012

Wydawnictwo DiG Sp.j.
PL 01–524 Warszawa, al. Wojska Polskiego 4
tel./fax (+4822) 839–08–38
e–mail: biuro@dig.pl <http://www.dig.pl>

Druk cyfrowy: RYKO w Karczewie

<http://rcin.org.pl>

Spis treści

STUDIA I ARTYKUŁY

- Edyta Krężolek — *Powstanie Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego w Świdniku —
jednej z inwestycji planu sześcioletniego* 3
- Andrzej Skalimowski — *Centrum Białegostoku w latach 1949–1956.
Szkic do powojennego portretu miasta* 21
- Krzysztof Osiński — *Społeczeństwo wobec kryzysu bydgoskiego z 1981 r.* 37
- Paweł Szulc — *Miroslaw Hermaszewski — kosmiczna ikona propagandy sukcesu* 45
- Paweł Wierzbicki — *„Tygodnik Mazowsze” — cudowne dziecko drugiego obiegu* 63
- Anna Siwik, Tomasz Jan Biedroń — *„I tylko wrony na śniegu, żaloszna to defilada...”
Stan wojenny w województwie nowosądeckim* 77

DYSKUSJE I POLEMIKI

- Stanisław Salmonowicz — *Refleksje o totalitaryzmie w aksamitnych rękawiczkach
w środowiskach uniwersyteckich w latach 1957–1979* 103

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

- Piotr Gontarczyk — *Uwagi o warsztacie naukowym Żydokomuny Pawła Śpiewaka* 115
- Andrzej Chojnowski — *IPN widziany oczyma Antoniego Dudka* 141

* * *

- Oddziały i akcje Kedywu Okręgu Warszawskiego poza Warszawą. Dokumenty
z lat 1943–1944, wybór i opracowanie Hanna Rybicka — Marek Ney–Krwawicz* 152
- Artur Mękariski, *Między historiozofią a polityką. Historiografia Polski Ludowej
w opiniach i komentarzach historyków i publicystów emigracyjnych 1945–1989 —
Zbigniew Romek* 154
- Katarzyna Stokłosa, *Polen und die deutsche Ostpolitik 1945–1990 — Bogdan Musiał* ... 159
- Lidia Potykanowicz–Suda, *Państwo a Kościół katolicki w województwie gdańskim
w latach 1945–1970 — Daniel Gucewicz* 161
- Iłona Lewandowska, *Działalność siostr od aniołów w Polsce w latach 1945–1980 —
Małgorzata Krupecka* 168
- Radosław Gross, *Powszechna Organizacja „Służba Polsce” w województwie
olsztyńskim w latach 1948–1955 — Hubert Wilk* 174

Konrad Rokicki, <i>Literaci. Relacje między literatami a władzami PRL w latach 1956–1970</i> — Sebastian Ligarski	177
<i>Opozycja i opór społeczny w Polsce po 1956 roku</i> , red. Tomasz Kozłowski, Jan Olszok — Bartosz Kaliski	184
Jerzy Urniaż, <i>Współpraca sportowa w regionach warmińsko–mazurskim i kaliningradzkim w latach 1956–2006</i> — Jan Kęsik	192
<i>Nieczysta gra. Tajne służby a piłka nożna</i> , red. Sebastian Ligarski i Grzegorz Majchrzak — Przemysław Łukasz Benken	198
Artur Kubaj, <i>Nie wyrosli z marzeń. Szczecińska podziemna Solidarność</i> — Jarosław Schabieński	201
Paweł Kowal, <i>Koniec systemu władzy. Polityka ekipy gen. Wojciecha Jaruzelskiego w latach 1986–1989</i> — Włodzimierz Suleja	205

ŻYCIE NAUKOWE

<i>Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej „Wybory i referenda w PRL w latach 1946–1989”</i> , Szczecin 24–25 V 2012 r. — Milena Bykowska	209
<i>Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej „Łagier NKWD–MWD nr 270 w Borowiczach. Dla pamięci — ku przestrodze”</i> , Szymbark 30 V 2012 r. — Dariusz Rogut	217

Wśród naszych Autorów m.in.:

Dr hab. Tomasz Jan Biedroń — prof. nadzwyczajny na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Pedagogicznego KEN w Krakowie

Dr Przemysław Łukasz Benken — pracownik naukowy Biura Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Szczecinie

Prof. dr hab. Andrzej Chojnowski — w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego

Mgr Milena Bykowska — pracownik Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Szczecinie

Dr Piotr Gontarczyk — pracownik naukowy Biura Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie

Mgr Daniel Gucewicz — doktorant w Instytucie Historii Uniwersytetu Gdańskiego

Dr Bartosz Kaliski — adiunkt w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Dr hab. Jan Kęsik — prof. nadzwyczajny w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego

Mgr Edyta Krężolek — doktorantka w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Mgr Małgorzata Krupecka — doktorantka na Wydziale Nauk Historycznych i Społecznych Uniwersytetu Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie

Dr Sebastian Ligarski — pracownik naukowy Biura Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Szczecinie

Dr hab. Bogdan Musiał — prof. nadzwyczajny na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie

Prof. zw. dr hab. Marek Ney-Krwawicz — w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Dr Krzysztof Osiński — pracownik naukowy Biura Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku. Delegatura w Bydgoszczy

Dr hab. Zbigniew Romek — prof. nadzwyczajny w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Dr Dariusz Rogut — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Filia w Piotrkowie Trybunalskim

Prof. dr hab. Stanisław Salmonowicz — w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Mgr Jarosław Schabieński — doktorant na Wydziale Nauk Historycznych i Społecznych Uniwersytetu Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie

Dr hab. Anna Siwik — prof. nadzwyczajny Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie

Mgr Andrzej Skalimowski — doktorant w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Prof. zw. dr hab. Włodzimierz Suleja — dyrektor Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu

Dr Paweł Szulc — pracownik naukowy Biura Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Szczecinie

Dr Paweł Wierzbicki — pracownik naukowy Biblioteki Książąt Czartoryskich w Krakowie

Dr Hubert Wilk — adiunkt w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Informacja dla autorów „Dziejów Najnowszych”

Redakcja zwraca się do wszystkich autorów o stosowanie następujących rygorów, dotyczących formy tekstów nadsyłanych do druku w naszym piśmie:

1. Wszystkie teksty należy składać na dyskietkach w formacie PC lub MAC oraz w dwu egzemplarzach, przepisanych według obowiązujących norm: na stronie po 30 wierszy po ok. 60 znaków, z marginesem z lewej strony szerokości 4–5 cm. Poprawki i uzupełnienia powinny być ograniczone do minimum i nie mogą przekraczać trzech na jednej stronie; nie stosujemy żadnych podkreśleń.

2. Układ pierwszej strony artykułu i artykułu recenzyjnego (tj. obszerniejszej, polemicznej recenzji) powinien wyglądać następująco: z lewej strony u góry imię i nazwisko autora oraz dokładny adres, poniżej tytuł na środku strony (na osi). Wszystkie te elementy należy pisać pismem tekstowym, nie zaś samymi wielkimi literami.

3. W recenzji ponad tekstem należy umieścić kolejno: imię (w formie rozwiniętej) i nazwisko autora recenzowanej pracy, jej tytuł i ewentualnie podtytuł (według strony tytułowej); jeśli recenzja dotyczy pracy zbiorowej, wówczas po tytule należy podać imię i nazwisko redaktora; następnie — w przypadku pracy wielotomowej — liczbę tomów lub części (np. t. I–II) cyframi rzymskimi i dalej: miejsce i rok wydania, nazwę wydawcy, na ostatnim miejscu liczbę stron. Imię i nazwisko autora recenzji — na końcu tekstu z prawej strony (oraz dokładny adres).

4. Teksty do działu „Życie naukowe” zawierają tytuł (na osi); podpis autora jak w recenzji.

5. Wspomnienia pośmiertne: w tytule imię i nazwisko osoby, której tekst dotyczy, pod nim w nawiasach dokładne daty życia; podpis autora jak w recenzji.

6. Przypisy następują w maszynopisie po tekście zasadniczym, od nowej strony. Numery przypisów należy umieszczać we frakcji górnej, bez nawiasów lub kropek, w wierszu z wcięciem akapitowym. Odnośniki do przypisów w tekście są umieszczane przed kropką kończącą zdanie (z wyjątkiem, gdy kończy je skrót: w. — wiek lub r. — rok) albo przed przecinkiem wewnątrz zdania (z wyjątkiem, gdy muszą być umieszczone między słowami, których nie oddziela przecinek).

7. W tekstach zasadniczych przyjmujemy ogólnie przyjęte skróty (np. itp., m.in., rkps, mps, t., z., etc.), a także z reguły: r. (rok) i w. (wiek), inne w miarę potrzeby. Nazwy miesięcy podajemy cyfrą rzymską wówczas, gdy występują wraz z dniem i rokiem (bez oddzielających je kropek), w innych przypadkach w ich brzmieniu słownym (16 V 1935 r.; 16 maja; w maju 1935 r.).

8. W przypisach stosujemy skróty jak w punkcie 7., dopuszczalne są także inne skróty, przyjęte w historycznych opracowaniach specjalistycznych, jednak z wyjaśnieniem znaczenia w pierwszym przypadku ich zastosowania. Tytuły czasopism i serii wydawniczych piszemy w cudzysłowie; po tytule publikacji zamieszczonej w opracowaniu zbiorowym piszemy po przecinku — w: (bez nawiasów prostokątnych). Tomy i roczniki periodyków i innych publikacji podajemy cyframi rzymskimi; zeszyty, numery i części — arabskimi.

9. Wszystkie nadesłane do redakcji teksty odbiegające swoją zewnętrzną formą od powyższych zasad będą zwracane autorom do właściwego przygotowania i ponownego przepisania.

10. Redakcja prosi o dołączenie do artykułów streszczeń o objętości 1 strony maszynopisu na tej samej dyskietce co artykuł.

Warunki prenumeraty

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są co kwartał. Cena prenumeraty krajowej wynosi: na **2012 r. — 21 zł** (w tym 5% VAT).

Cena prenumeraty ze zleceniem dostawy za granicę jest powiększona o rzeczywisty koszt wysyłki.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę w wersji papierowej i na e-wydania można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl <<http://www.prenumerata.ruch.com.pl/>>

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z **Telefonicznym Biurem Obsługi Klienta** pod numerem: **801 800 803** lub **22 717 59 59** — czynne w godzinach 7.00–18.00.

Koszt połączenia wg taryfy operatora.

Wpłaty w PLN na konto w banku PEKAO S.A. IV O/Warszawa, No. 68 1240 1053 1111 0000 0443 0494 lub w kasie Zespołu.

Dokonując wpłaty za prenumeratę w banku czy też w Urzędzie Pocztowym należy podać: nazwę naszej firmy, nazwę banku, numer konta, czytelny pełny adres odbiorcy za granicą, okres prenumeraty, rodzaj wysyłki (p-tą priorytetową czy ekonomiczną) oraz zamawiany tytuł.

Warunkiem rozpoczęcia wysyłki prenumeraty, jest dokonanie wpłaty na nasze konto.

Prenumerata opłacana w dewizach przez odbiorcę z zagranicy: przelewem na nasze konto w banku, SWIFT banku: PKOPPLPWXXX

w USD PEKAO S.A. IV O/Wwa IBAN PL 54 1240 1053 1787 0000 0443 0508

w EUR PEKAO S.A. IV O/Wwa IBAN PL 46 1240 1053 1978 0000 0443 0511

po dokonaniu przelewu prosimy o przesłanie kserokopii polecenia przelewu z podaniem adresu i tytułu pod nr faxu (+4822) 532 87 31.

Informujemy, że klienci płacący z zagranicy mogą też dokonać wpłaty na prenumeratę kartami kredytowymi VISA, MASTERCARD i AMERICAN EXPRESS w internecie <http://www.ruch.pol.pl>

Dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Terminy przyjmowania wpłat na prenumeratę krajową i zagraniczną:

do 5 XII — na I kw. r. następnego

do 5 VI — na III kw. r. bieżącego

do 5 III — na II kw. r. bieżącego

do 5 IX — na IV kw. r. bieżącego

Bieżące numery oraz wszystkie dostępne od 1999 r. można również kupić lub zamówić w Wydawnictwie DiG:

01-524 Warszawa, al. Wojska Polskiego 4

tel./fax (+4822) 839 08 38

e-mail: dig@dig.pl; <http://www.dig.pl>

Na terenie kraju wpłat można dokonywać także w oddziałach terenowych firmy KOLPORTER S.A., właściwych dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora.

Szczególne informacje — bezpłatna infolinia 0 801 205 555

lub na stronie internetowej <http://www.kolporter.com.pl>

Subscription orders for all the magazines published in Poland available through the local press distributors or directly through the Foreign Trade Enterprise.

CHZ Ars Polona S.A.

03-933 Warszawa, ul. Obrońców 25, Poland

<http://www.arspolona.com.pl>

tel./fax (+4822) 509 86 09

cena 21,00 zł (w tym 5% VAT)

Nakład 500 egz.

ISSN 0419-8824

<http://rcin.org.pl>